„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 39. У Новоме Саду у петак 13. (25.) марта 1881. ГОДИНА XVI.

СРБИЈА НА ПРАГУ СВЕТСКОГ ЖИВОТА.

Из Београда је стигла вест, да је скупштина већином гласова примила жељезницу онаку, какву Србији Бонту нуди. Последице тога прихвата би ће са сваке стране огромне, нити се могу једним махом већ сада довољно премерити. Ми ћемо се за сад уздржати од тога, да све те последице на око узмемо, — оставићемо то до прве прилике — него ћемо покушати, да значај српске жељезнице с чисто народно-економног погледа обележимо и тако да предочимо замашај жељезнице, коју ће ова имати на привредни живот народа у Србији.

Ко је иоле проучавао законе народне економике, тај знаде од коликог је утицаја на карактер народне привреде само земљиште и састав оног земљишта, на коме који народ своје битисање развија. Најплодније земље нису највећма развиле радиност људску, јер је ту природа својим раскошним богатством често успавала дух, уљуљала чилост људску. Тек онде, где је човек имао да савлађује многе природне препоне, развио се рад људски у дивном размеру и услед тога је процветало материјално благостање, а уз ово и сваки други напредак и бољитак. У таким приликама људи су и око тога настојавали, да вештачким начином отклоне све препоне са свога земљишта и да га што удобније за свој развитак удесе. Међу те вештачке начине, којима се поједина земљишта дижу, спадају без сваке сумње и жељезнице, јер оне појачавају и усавршују обрт и саобраћај, а тиме покрећу на брже цео привредни живот. Као што се предањем везује прошлост са садањости и будућности, те се тако по времену спајају људи и народи у једно друштво, у једну целину, тако се живим и брзим саобраћајем по простору спаја и у додиру одржава човечанство као једна морална целина, која свој живот, свој напредак и развитак, своју хармонију имаде.

Србија жељезницом својом долази у живљи додир са читавим светом и тиме ће приметније да слуша одкуцаје срца у онога дива, што се човечанством називље, непосредније ће да осети струју света, која ће се и српског живота да дотакне. Нема сумње дакле, да Србија жељезницом својом у неколико промењује и само земљиште своје и да ступа у нову фазу привредног, па тиме и политичног и интелектуалног живота свога. Стојећи тако на прагу новог доба вредно је догледати те промене, које ће Србији жељезница да донесе из такозваног белог света. Као што је Србија земља агрикултурна, то ће и та грана народне привреде поћи новим правцем свога времена. Производња ће на том пољу такође бивати већином у великом. Све ће се више орања земља збијати у једно, парни плуг ће испунити долине, поравнити брежуљке, а повећан принос са земље предаће се управним одборима, баш ако и буде појединих власника, и тима ће се онда издавати или обрачунавати добитак. Земља ће тада постати објект, који се има само да што више исцрпи, а неће бити предмет позива, који се као досад љубављу и одношћу вршио.

Посмотримо ли једним погледом све повесничке промене, кроз које се пробијао живот људски, то нам излази на видик, да се тај живот све то више и више претвара у борбу за опстанак. Ситних потреба све је више и све су разноврсније. Међутим у тој истој мери, у којој те потребе расту, не расте и лакоћа за подмирење њихово, него се у то име мора велик део снаге људске да утроши, који би се могао посветити другим целима. На место рада, који је досад оживљавао човека и његову делателност, долази све више и више посао и спекулација, тај чудни створ друштвени, који својом гранатом свезом, независно од наше воље, тако рећи сам за себе свој живот води и сваког појединог у своју службу подвргава. Јако се напредовало у увиђавности, у проналасцима, у новим друштвеним облицима сваке врсте, а сви ти напретци служе на то, да том чудном друштвеном створу нове снаге даду. Ми се са неким задовољством дивимо величини градова, у које је природа посла и спекулације збила толики свет, а заборављамо често, какви су жалосни и јадни услови живота, у који тиме доспева велик део људски. Ми сматрамо то као неки напредак, што се нежна снага дечија за рад употребљује, ил' што се женском свету отвара радно поље, које све то већем броју неудомљених омогућава опстанак, а не помишљамо, да су те установе у најбољем случају тек само покушаји, да се изравнају тешке невоље, које је створио све то већи замршај свих животних одношаја.

Оно уживање одмора, које после свих напора преостаје, то у данашњем времену није велико. Наше доба знаде доста за мучни рад, а мало за пријатне светковине. Стари обичаји, вајкадашња предања, све то отпада. И само опхођење постаје простије. У великом хуку техничког саобраћаја, где машина механично и тако рећи у мраку за човека најважније послове обавља, човек је доспео да свршује огромне послове највећом душевном мирноћом, уз највећу штедњу, да при томе и саму реч нетроши узалуд. Дошло се већ дотле, да се по свршеном послу незна, шта ће се и куд с празним временом, да л' да се опет настави посао какав, ил' да се утоне у чулно уживање. Изложбе, то су још једино модерне светковине, које се у данашње време приређују. Држава и црква остављају народ и моћ фантазије му пустој празнини, не развијајући му позитивно душевни живот, који би учествовао у култусу и уживао у уметничкој лепоти.

Тако од прилике паметни људи сликају модерни живот, који се на западу развио, и с којим ће сада Србија и балкански полуоток посредством жељезнице у тешњи додир да дође. Истина, таки мора да буде ток светски, кад се самом себи остави, и они имају право, који кажу да су то слабе душе, које желе, да се натраг поврате стара времена, која се натраг повратити не могу. Но тако је исто и то истина, да таки ток развитка по себи није усавршавање. Силни напретци, који су учињени у произвођењу и управи добара, још никако нису унапредили срећу живота народног. Срећа та није у богатству производа и у све то већој индустријској буци, него се те велике тековине новог времена морају применити и распоредити тако у животу, да отуда за човека појединог па и за читав народ један буде и рада и сигурности и задовољства. Тај живот у већем, вишем и слободоумнијем стилу неће Србија засновати, ако се безусловно подвргне оној струји и оном току привредног живота, који јој буде жељезница са запада донела, него ако од своје стране стане на самосталне ноге и тако по својој моћи покуша, да регулише тај нови живот, у који ће свакако да ступи.

г.

О Крајини у „Срп. Листу“ и „Н. Веку.“

Пре неког времена изишли су у исто време и у „Срп. Листу“ у Задру, и „Н. Веку“ у Бео-Београду дописи из Загреба, о крајинској расправи на хрв. сабору; у првом под насловом: „пабирци“, у другом под насловом: „расправа о крајини.“ „Српски Лист“ примио ји је са „резервом свога у том погледу израженог мнења,“ а „Н. Век“ без примедбе. Имали смо разлога, оставити те дописе о расправи на хрв. сабору без спомена и примедбе, док жељезничка ствар не пређе. И сад се нећемо у ту ствар упуштати, јер ми смо и пре и после тога наше назоре изложили и разложили. Толико примећавамо, да имамо основа узети, да су сви ти дописи из истога нама познатога пера, и то једнога Србина посланика са владине странке. Но кому драго био, он у „Срп. Листу“ представља бана Пејачевића као бана, „кога банство не значи пусирање, подпомагање тежње мађаризовања, него значи устук тежњи хрватизовања“ па као с тога да је „неодвисна“ оповиција хрватска била против спојења крајине, јер би тим српски живаљ ојачао. Овим као да се хоће да агитира код Срба против хрв. оповиције. Бан Пејачевић иде на устук „хорватизовања“, па и то као бајаги Србима за љубав, или у прилог. Па како би онда имао на хрв. сабору од сами Хрвата већину? Па што ти Хрвати, који су и пре банства Пејачевићевог били у већини, ни онда ни сад неподувеше сузбијање „хорватизовања“? Наилазимо на устук сваког народног, па и „хрватског“ духа, и на покушај, да се Срби даду употребити за — држање. С тим мисле неки код Срба агитовати за изборе; али с тим се неће помоћи.

У „Н. Веку“ вели се међу осталим, да „оповиција у овом питању није ни ишла за обавештајем. Она је говорећи у сабору удешавала своје говоре тако, да јој у народу утару пут при будућим изборима“ као да није баш владина странка говорила кров прозоре. И овде се наводи, да је „држање оповиција показало уједно и то: „да се она боји спојења крајине због прираштаја и оснажења српског елемента.“ Но оповиција не беше противу спојења крајине, него противу смањења размернога броја делегата на уг. сабору, и с тога је на то односни предлог одбила, а не спојидбу, о којој начелно није било речи, јер је она начелно од пре законом решена, а практично и онако неће се ни сад одма извршити. Но пре би се могло рећи, да се неки Хрвати од већине са обзиром на „српски живаљ“ у крајини задовољили са мањим бројем делегата, јер у том има наслона, да се мањи број Србаља, нарочито на рачун крајине, на уг. сабор шаље, а можда према томе и број заступника из крајине и за сам хрв. сабор ограничи.

„Српски Лист“ бар разумемо због његовог одношаја спрам Хрвата у Далмацији и њеног органа, премда не видимо разлике у том погледу међу Хрватима једне и друге, и васколике странке; али да „Нов. Век“ лист свој, и то онаким редцима отвара, који су окомљени противу арв. оповицијоне странке, па још и противу њеног моралног основа, и да се не обазире на правац српске народне странке, или бар да своје назоре несаобшти — то нам је неразумљиво. Та поред српске жељезничке ствари није ни овострана борба народне и хрватске и српске оповицијоне странке узгредна ствар.

Политички преглед.

Петроградски догађаји још једнако су предмет, коме се прва пажња у политичком свету поклања, и проће још доста времена, док заспи интерес, што га ти догађаји буде. Ту је пре свега парница четирију лица, што су због атентата од 1. марта затворена. Предистрага је 7. о. м., довршена и писмена су предана тужиоцу Муравјеву. На њихову парницу дакле свако пре свег изгледа. За тим долази погреб Александра II., који ће, као што је познато, бити 15. о. м. Најпосле, а то је најважније, свако мора разбирати, како ће нови цар владати. Што се тога тиче, ту још нема готових чинова, ни свршених дела, а јамачно их не ће ни бити пре погреба покојнога цара, али се по расположењу и мислима новога цара може мислити и судити. Ми смо већ довољане обележили то мишљење. Свет се у опште нада уставу и слободи у Русији. Јамачно ће се завести и већа строгост спрећу непоузданог чиновништва. То ће канда први осетити петроградски полицијски префекат, ђен.-мајор Федоров, и мерник петроградске варошке полиције, ђен. Мравински. Они су у истрази због тога, што су пренебрегли званичну дужност, и та строгост спрећу великих чиновника јамачно ће у Русији добар утисак учинити. Но још бољи од отог учиниће један чин, који ће осим тога бити од великих последица. Влада намерава, да отпусти 40 до 70 процената откупнине, коју су сељаци до сад плаћали на земљу, што им је дата, кад су ослобођени били, кад је укинуто мужичанство. Откупнина та носила је истина држави 9 милијуна годишње, али губитак тај губи се према добитку, који ће отуд настати, што ће сељаци постати задовољнији, јер они су врло нерадо плаћали тај откуп. У добри час је дакле та мисао поникла, и ако влада Александра III. у том правцу настави своју радњу, — у добри час по Русију.

Ситуација у **грчком питању** не мења се, стоји у једном стадијуму. Потврђује се, да Порта хоће Крит за Епир да уступи, али за то у Тесалији не да, само узацку пругу земље, не ширу од четир километра. Силе су се пак вратиле на првобитни портин предлог, онај од 21. септембра пр. год., те иште уз то још Кандију (Крит), а имају и свој нов предлог, који на то излази, да Грци добију Кандију и да река Пенеј буде граница међу Тесалијом и Маћедонијом. Према томе, што су ти предлози тек у зачетку, човек би мислио, да ће цариградски преговори још дуго трајати, но није тако. Из Цариграда јавили су претходно, као да ће седница јевропских заступника и турских пуномоћника од 7. о. м. бити претпоследња, а можда и последња, па да ће се онда кабинети међу собом договарати о резултату цариградских преговора. Ми не видимо никаквих цариградских резултата, те по томе не знамо, шта ће бити предмет кабинетских договора.

Како **краљ Ђорђе мисли о ситуацији у грчком питању**, то је он изрекао пред дописником паришког „Фигара,“ кога је на посебну аудијенцију примио. Грчки краљ сажаљаваше, што Француска данас изгледа као гркомрза сила. Он не може да уразуми ту наглу промену. За што је Бартелеми Сентилер неразмишљено окружнице писао? И да је Грчкој ишла на руку, Француска се тако исто не би требала рата да боји, као ни од пре. С киме да рат ратује? У онај мах, кад је Бартелеми Сентилер те ноте писао, доста би било, да се Француска с Инглеском и другим силама погодила. Турска би приморана била, да берлински уговор с места изврши, а данас је Француска са својим мироносним демонстрацијама права виновница рата. Турци се осмелили, те се све више противе, а отуд се мора рат излећи. Што је Француска забранила, да се из земље не сме оружје извозити, тим она није ништа постигла, Грчка је до зуба наоружана, француске пушке биле су намењене тесалским и епирским горштацима. Гамбета је истина пријатељ краљу Ђорђу и гркољуб (филјелин), али никад му није ни на памет пало, да француску војску у Грчку шаље. Грчка војска стоји, као запета пушка, Тесалија и Епир већим су делом грчке земље, а грчки народ жели, да се уједини, па како Турска ствар све једнако одлаже, то ће грчка војска на пред.

Француска задруга за потпомагање трговаца имала је 8. о. м. скуп, и на њему је **Гамбета говорио.** На скупу је било око 8000 душа. Дочекан и поздрављен бурним усклицима, Гамбета одмах стаде, те се захвали на дочеку, рекавши, да он сматра, да се та овација не тиче његове личности, нити преузношеног му говорничког дара, него слуге једне ствари, која је ствар читаве Француске. Целог свог живота, рече, није тражио друге задовољштине, до ли признања од својих суграђана. То га је осећање вазда крепило и до века ће га крепити. За личне ствари он не мари. Из народа поникао, он не тежи ни на што друго, него народу за добро да ради, и он ће у том раду издржати. У даљем току своје беседе рече Гамбета међу осталим: „Хвала буди републици, све, што је заостало од доба угњатача, — све ће то бити уклоњено и вами ће бити зајамчен законит грађански опстанак. Но као год што човек мора у очи сваког успеха, своје напоре удвостручити тако и ви сад морате. Ви знадете, ја нисам љубитељ шимера, ја сам крвни противник нездравим теоријама, које свашта хоће да заглађују, а не даду се обистинити јер оне су по рад и радника врло убитачне. Ја и пак желим, да велика друштвена питања држава реши, јер држава је права дружевност (Collectivität), држава је — та то сте сви ви. Држава је дужна, да о држављанима бригу води, ви имате права, да од ње то тражите. Рад и капитал не треба да деле међан; обе те снаге треба да се сложе, па да Француској ојачају снагу. Само се од републике можемо надати, да ће решити модерне проблеме. Република је узвишена над диктатурским погиблима. Опште право гласања чува је од стрмоглавих пустоловштина. Република једина може „отворена“ питања решити, но само под отим изречним условом, да човек ни себе, ни другог не вара.“ Трговачким скупом запичели су гамбетински митинзи, који су уречени за месец марат. Данас, у петак, приређују синдикатске коморе из целе Француске банкет у почаст председнику француске заступничке коморе. Претходно јављају, да ће Гамбета ту развити васколики политички и привредни програм свој, 15. о. м. говориће пред француским абацијама само о привредним, а 19. ист. у Белвиљу чисто о политичким питањима.

Осим гамбетинских митинага, скупова, у **Француској** се једнако живо агитује за реформу изборног реда и против ње и још није уклоњена могућност кабинетске кризе. Грови је живо настао, да спреку међу пристаоцима садашњег изборног реда и поборницима избора по листи заглади, али то ће му само онда поћи за руком, ако се Фери приволи, да кабинет у тој ствари неутралан буде. Двема заступницима од левог центра рече председник републике, ма његово

мишљење како било и ма он ком систему победу желео, он пре свега хоће да стане на пут министарској кризи, те с тога ће гледати, да министарство на неутралност приволи. Већи део париског новинарства, које је уједно и заузето за листа-скрутинијум, гледи, да Гревија из распре и целе те ствари дегажује, тако да Фери остане усамљен. Ако овај не попусти, министарска криза неизбежна је. У понедељак је председник консеља требао изаћи пред комисију за изборну реформу, те разложити кабинетово мишљење о тој ствари и обележити његово становиште у истој. Је ли то урадио, није ли, до часа, кад ово писасмо, још нисмо знали. Пре тога пак било је веће, на ком је министарство требало донети одлуку, како ће се владати у питању о изборној реформи, дакле одлучити о своме бићу или престанку. Ни та нам одлука још није позната.

И у **Италији** је реформа изборног реда на дневноме реду. За јуче, у четвртак ставила је талијанска комора дотични законски предлог на дневни ред. У прошли петак раздељен је народним заступницима занарделов о тој ствари извештај, који је читаве две књиге велик Сам нацрт закона има 107 чланака, и њим се уводе избори по листи. Чл. 45. закона, који то установљује, гласи од речи до речи: „У 135 изборних срезова бирају се заступници изборима по листи. Обим тих срезова означен је у таблици, која је закону приложена и која је саставни део истог. Сваки изборни срез бира онолико заступника, колико му је у таблици одређено“. Занарделов извештај одудара у многим стварима од владина предлога.

Накнадно саопштавамо по београдским листовима, да је **српска народна скупштина** у својој седници од 27. фебруара претресла и по владину поднеску у целини усвојила „предлог закона о народној библиотеци и музеју.“ Закон тај одређује посао управника те установе, а у једно и то, да се постави један одбор, који ће се старати за напредовање завода. За тим је узет у претрес „предлог закона о изменама и допунама у закону о ђимназијама.“ И тај је предлог у главноме по владину поднеску усвојен' но с отом изменом, да и у будуће остане седам разреда у ђимназији, а не осам, као што се предлогом хтело. Ни један београдски лист не донесе у целини та два закона, који тако дубоко засецају у народну просвету; ако их донесу или ми иначе дођемо до њих, саопштићемо их у главним потесима и одредбама. У седници од 28. фебр. био је на дневноме реду „предлог закона о измени и допуни закона о давању новца у зајам из управе фондова.“ Скупштина је и тај закон усвојила с том главном изменом, да нико не може дићи из управе фондова више од 10.000 динара, и само кад се нагомила новац, управа фондова може издати највише до 20.000 динара. За тим је дошао на ред законски предлог о реорганизацији стајаће војске, но како га је војени министар узео на траг, то о њему није ни подевана расправа. Накнадно саопштавамо још и то, да је скупштина на 35. састанку свом од 17. фебруара усвојила предлог једног посланика, да се митрополиту смањи плата на 2500, а владикама на 1500 талира.

„Пешти Хирлап“ доноси ову вест: „Кад је оно последњи пут **Ригер у Будапешти** био, поникоше сваковрсне комбинације. Као што сад с поуздане стране дознајемо, Ригер веома жали, што овдашња преса није довољно обележила чешке тежње, које он оличава. Као што он рече, чешки народ настоји, да према Аустрији дође у таки положај, какав је сад међу Хрватском-Славонијом и Угарском; већа независност или чак тако звани тријализам, то није чешки програм. По што се аустријско-чешки одношај, како за њим Ригер тежи, по прилици угарско-хрватске уније и у дуализму остварити може, Ригер је, кад се оно у Будапешти бавио, употребио ту прилику, те је те тежње пред министром-председником Тисом признао. Од овога је добио добар одговор, с којим је био веома задовољан“. Тако будапештански лист. Истина, „П. Хирлап“ је листић, који радо измишљава и кује сензацијоне вести, али ми смо и пак нашли за вредно, да горњу вест донесемо. Да богме, само се собом каже, да одговорност за истинитост њену на њ пада.

Из листова.

О петроградском атентату доносе страни листови непрестано нове податке, којима се или исправљају већ саопштене вести или се обнародују истрагом добивена открића. Тако јављају сада из Петрограда, да је познати лагум седам стопа испод улице саграђен а тако пространа био, да се човек клечећи кроз-ањ провући могао. Справа, којом злочинци намераваше цара у ваздух бацити, састајала се из два оделења, који један испод другог у лагуму смештени беху. При откопавању лагума, које се великом опрезношћу предузимало, наиђе један војник рукама на неки тврд предмет у земљи. Највећом позорношћу уклони он оближњу земљу и извуче из лагума једну новећу боцу. Иста је била од дебелог зеленог стаклета; мерила је у дужину 12 а у ширину 9 палаца; врат јој беше обмотан белим крпама и конопцима. Професор топничке академије, Федеров, који је руководио откопавање лагума узме боцу, одвије крпе све до последње, што се беше залепила за запушач, а за тим млаком водом полако и ову свуче. Запушач, којим је боца затворена била, био је сав лојом превучен, како влага не би могла продрети у унутарњост исте. Боца беше до горе напуњена неком угаситом масом. При испитивању показа се да је то такозвани црни или угаљ-динамит, што се састоји из нитроглицерина, амонијумсулфата и дрвеног угља. Док је Федоров испитивао садржај боце, копао је поменути војник даље, те на брзо наиђе на онај торпедо, што смо га споменули већ у последњем извештају. Исти је био ваљкаст и мерио је 20 палаца у дужину и 8 палаца у пречнику. Торпедо овај био је скопчан са две спроводне жице електричке, које по заповеди професора Федерова одмах пресечене буду. Торпедо био је напуњен динамитом. У њему беше смештена још једна мала кутијица, у којој се налазила смеса нитроглицерина и пироксилина, обоје материје од грдног разоравајућег дејства. Ова кутијица, стајала је такођер у свези са еклекричним жицама. Справа ова била је приправљена за случај, ако би се случајно смрвао динамит, којим је торпедо напуњен био.

Читаве припреме показују дакле да је ствар руководила вешта рука, јер се сваки па и најнеповољнији случај предвидио, тако да је динамит морао планути у свако доба и под најнеудеснијим спољашњим околностима. Злочинци били су свог посла сасма сигурни.

Даље вести из Петрограда јављају, да је цар пренесен из дворске капеле у катедралну цркву тврђаве петроградске, где ће до укопа лежати. Истрагом се дознало, да је она особа о којој у задњем броју јависмо да се зове Јељабов, по другима Јељахов и Шелабов, један од првих нихилистичких поглавица. Исти је обично сваки час мењао име и стан, те с тога полиција и није била у стању, да води строгу контролу над њиме. Кад је пак полиција са стране добила напомену да мотри на неку особу, која себи често придева назив „милор“ буде одма одређено, да један полицијски званичник и три полицијска помоћника дању ноћу мотре на њега и да га никад не губе из вида. —

„Аж. Рис“ јавља, да је ђенерал Мравински, инжењир и технолог при полицијској префектури у Петрограду стављен под истражни суд, из разлога, што је префектури полицијској био поднео извештај, да он приликом наређеног му прегледања познатог дућана Кобасовог ништа открио није. Говори се да ће и полицијски префект Федоров морати оставку поднети.

Предистрага против извршилаца убиства довршена је 8. т. м. Акта су издата пр куратору Муравјеву, који ће при суду фунгирати као тужилац. За суђење одређен је специјалан суд. Тужба је подигнута против четир особе, које се окривљују, да су у четир злочина суделовале. Имена ових јесу: Никола Иванов Рисаков, који је признао, да је он бацио бомбу на цара; Андрија Јељахов, који је затворен 27. фебр. т. г. а призраје, да је суделовао у припремама око атентата од 1. т. м. Тимотеј Михајлов, који се приликом хапсења противио полицијским чиновницима, и који је том приликом на исте из револвера пуцао; најзад Хеса Хелфман као сукривница самоубице Навроцкога. —

„Петроградске Вједомости“ доносе извештај са Цетиња, којим се јавља, како је вест о убиству цара Александра II. изненадила и у највећу тугу и жалост бацила не само кнежеву породицу већ и васцео народ црногорски. Држан је у цркви св. Петра парастос на ком су присуствовали кнежева породица и множина народа. На парастосу је чинодјествовао митрополит Иларион. Исти је био тако потресен и узбуђен, да је једва могао отпевати тужно „вечнаја памјат.“ Скупљеном народу могло се на лицу познати, какви болни осећаји раздиру срце и јуначку груд црногорских соколова. Горњи лист навађа за тим, како је грозна вест о убиству царевом у Београду, Софији и Прагу исти утисак учинила, те констатује, да се и овом тужном приликом очитовале симпатије, што их остало Славенство гаји према народу руском. „Ове изјаве — вели поменутих руски лист — сећају нас на усрдан поздрав, којим је цар Александар II. године 1876 у Царск м-Селу примио представнике славенских племена, када их дочека речма: „Нек сте ми добро дошли славенска браћо у сродној вам земљи славенској.“ —

Као што је познато читаоцима нашега листа, послала је доњна кућа инглешког парламента краљици **Викторији адресу**, којом је изразила своје саучеше у тузи, која је постигла краљицу убиством рускога владаоца. На ову адресу послала је краљица следећи одговор доњној кући:

Захваљујем вам усрдно на вашој лојалној адреси. Делим потпуно огорчење и дубоки бол, којима ви дадосте израза приликом убиства мојега рођака и савезника, Његовог умрлог Велич. цара свију Руса. Ја ћу се старати, да Њег. царском Величанству, садашњем цару свију Руса, на знање ставим изјаву гнушања, што га ви са мном заједно осећате гледе гаднога злочина, и израз симпатије, што га је овај злочин произвео како према царској породици тако и према народу руском.

У истој седници прочитао је Гледстон писмо рускога заступника на лорда Гренвиља, које гласи: „Нисам ни часа почасио но сам одмах царско-руској влади брзојавним путем до знања ставио резолуције, што их закључише горња и доњна кућа, које резолуције дадоше израза болном саучешћу ових гледе несреће, која је постигла царску породицу и васцели народ руски. Њег. Величанство је дубоко тронуто припослатим му изјавама и наложило је госп. Гирсу, да пошље Вами један брзојав, а нада се, да ће те исти саопштити посланицима како горње тако и доњне куће. —

Бечка **„Преса“** доноси из Петрограда извештај којим се расправља питање: којим ће путем поћи унутарња и спољашња политика Русије. Ту се међу осталим навађа и то, да ни један садањи министар не зна хоће ли, а ако, докле ће остати још у своме звању. „Преса“ вели да је садањи цар Александар III. упознао врло добро све министре, јер је у последње доба суделовао не само састанцима државног већа, већ и најинтимнијим седницама. Најсигурнији јз још положај министра Гирса, који ужива потпуно поверење садањег владаоца. Сви се слажу у томе, да Александар III. имаде чврсту и непоколебиму намеру, да обилате реформе у дело спроведе, но на том путу ваља савладати знатан број великих препона. Шаблонски устав дао би се душе ваља врло лако и сасма брзо склопити. Појмљиво је пак да овакав устав не би био по Русију ни од какве користи, да би јој шта више штете нанео. Пре свега иће се за тим, да се постави право министарство, јер што се до сада овим именом крстило у Русији не одговара ни из далека ономе, што се у осталој Јевропи разуме под овим појмом. То ново министарство имаће да склопи нацрт за устав. Веома је важно питање, кога ће Александар III. позвати у ово министарство; од склопа овога зависиће будући правац унутарњег рада. Говори се, да је цар Александар III. чврсто одлучен, да у питању поделе државне власти преслуша мишлење изасланика свију сталежа. „Преса“ навађа даље, да у Русији имаде још доста елемената, који би вољни били да изазову реакцију и којима је свака реформа већ с тога мрска, што ограничава самовољу појединих особа. Самовољи и безобзирној власти ових људи већ су дани избројани. Уверавају, да ће цар Александар III. најстрожијом правичношћу поступати према овим преступницима. Као једна од првих рефорама што ће се скорим спровести навађа се, да од сада без судске пресуде нико не може бити прогнан, и да такозвано прогонство на административном путу, — које је до сада вршио не само гувернер, него и свака општина — једаред за свагда престати има. —

У истој ствари јављају **„Политици“** из Петрограда, да је министарство 7. тек. мес. држало седницу, у којој се претресали они пројекти за реформу унутарње управе, што су били предложени још цару Александру II. Већина нових министарара слаже се са Лорис-Меликовим у мишљењу, да се уважање уставних институција не може сматрати као концесија према нихилизму. Циљ нихилиста јесте уништење сваке владалачке форме и садањег друштвеног сустава. Тој странци није ни република довољна. Русија је толико већ дозрела, а да може носити саодговорност на својој управи и влади. Закључено је, да се не предузимају никакве јаче ванредне и опсадне мере. Даље јавља исти лист, да је закључен сазив губернијских посланика, и да је цар већ и потврдио овај закључак. Депутирци ови сазваће се пред јесен, кад буду обављени сви летњи послови. —

Пишући о државничкој задаћи што се сада има да реши у Русији вели **„Дели-Њу“**: Није истина да је Русија велика средновековна држава, као што се то на више места и у више прилика тврдило. Истина да је Александар II. од свога оца примио државу средновековног типа, али он оставља по смрти својој и ако не модерну државу а оно знатно унапређену земљу са установама, које су знатно модификоване према захтевима садањости. То што је умрли цар започео треба ће четврт века а да уроди добрим и користним плодом. Варају се они, који држе, да се унутарњем злу у Русији може доскочити октроисањем каковог устава по западњачкој шаблони. Нема сумње да је Русија способна да сама собом влада; но маса народа мора се полако привикнути на слободну саморадњу. Мораће се почети са изображеним класама народа, за које се види да су назадовољне са данашњим стањем; мораће се пре свега проширити и зајамчити круг њихове личне слободе, право речено: мораће се ограничити за сада још сасма неограничена моћ разних управних уреда. У другом реду мораће се створити каково представништво. Цар ће морати владати уставно, било то сад којим му год драго начином. До данас је више владала деспотска бирократија него сам цар.

Ако се цар одрече апсолутистичко-монархијске државне форме, то тиме не напушта толико стварну моћ своју, колико сен ове. Народно заступништво треба да уклони самовољу бирократије. Пођели цар овим путем, може сигуран бити да ће своме сину оставити мирније и сигурније наслеђе но што га је он примио данас. —

Као што чешки листови јављају донео је **„Чешки Клуб“** у Прагу у својој седници од 8. тек. мес. следећу резолуцију:

Поводом злочинства, коме цар Александар II. као жртва паде, даје „чешки клуб“ израза своме дубоком жаљењу, и то у толико више, што се сећа оног узвишеног дела ослобођења, којим је умрли цар ослободио у Русији милионе мужика из робског положаја а добавио слободу оним народима, који до скора стењаху под турским јармом, и што се справом исчекивати могло, да би он и у својој држави спровео још и друге реформе, и то у слободоумном правцу. —

Из извештаја

мањине железничког одбора српске народне скупштине,

поднет срп. народ. скупштини у Београду.

Добили смо штампане извештаје већине и мањине срп. скупштинског одбора изасланог због железничког питања. Уз извештај одбора три су прилога: о техничним условима, означење послова и набавака, и закључни протокол. Извештај мањине је у двоје, у једном, у ком је известилац Никола Пашић, разлаже се о првом делу Бонтуовог уговора, у другом, ком је известилац Коста Месаровић, разлажу се други делови уговора. Једно, што је ствар сад свршена, друго, што су извештаји обширни, а треће, што смо из београдски листова саобштавали оцене тога уговора, особито са оног гледишта, на коме смо и ми стајали, те би не само у листу текућим стварима место запремили, него можда и публику морили, саобштавајући обширно у главном и онако познате ствари, држимо да можемо бар засад обићи саобштење ти обширни извештаја, но саобштавамо из оба извештаја мањине закључни излог с предлозима.

Одборска мањина ценила је најсавесније стање наше земље, у коме се сада она наоди, ценила је све могуће последице, које би могле настати кад би се уговор усвојио, и ценила је опет све могуће олакшице, које би Србија добила, кад не би се уговор усвојио, но кад би се препоручило влади да у што краћем року распише јавни конкурс, и у исто време објаву све гарантије, које српска влада даје за осигурање интереса и отплате; — и нашла је да се поднесени уговор не може усвојити из следећих разлога:

1. Што се влада није послужила путем конкурса, или бар да је објавила свима главним предузимачима и финансијерима једнаке услове, на којима жели да склопи уговор, но је с једним испод руке закључила уговор, а друге је предузимаче одбила на основу тога што је већ с једним закључила уговор.

2. Што држава наша даје сва могућа јемства и гарантије предузимачу и финансијеру Бонту-у, а он на против не даје никаква јемства и прима наше обвезнице под врло ниским курсом, да ће милионима на штету нашу заслужити.

3. Што му дајемо нечувену велику добит на самом грађењу железнице а међу тим све остале важније понуде траже много мање.

4. Што му експлоатацију уступамо на 25 година под врло теретним за нас условима, а што га нигде не обвезујемо којим ће се језиком служити у књиговодству.

5. Што се у уговору наоде такви чланови, којима предузимач може у свако доба, само кад оће, да увуче Србију у такву грозну кризу, која би је могла и живота стати.

6. Што се предузимач осигурава на све могуће начине, да чак вређа достојанство и част Србије, а он не даје никаква стварна јемства да ће уговор поштено и солидно извршити.

7. Што се не опредељује тачно рок израде.

8. Што суд није састављен тако, да се праведној пресуди можемо надати, ако се до парничења дође.

9. Што су технички услови тако несавршени и непотпуни, да се уговор може увек изиграти и да се железница сагради несолидно и на штету нашег саобраћаја.

10. Што се из уговора не може тачно видити, колико је дужна држава да плаћа; за сада се само толико види, да се државни буџет оптерећује са $6^1/_2$ милиона динара.

11. Што не постоје никакви оправдани разлози да смо принуђени да градимо нашу железницу баш сада у овом времену, кад је комисија састављена од четири државе, којој је задатак био да определи свезе са Бугарском и Турском, наишла на тешкоће и разишла се.

На основу свију тих разлога, а с обзиром на то да нам најсветији аманет нашега народа налаже, да чувамо земљу и њену самосталност, изнашамо народној скупштини наше одвојено мњење, које се састоји у овом:

Да се уговор железнички с Бонту-ом не прими и да скупштина изволи одма решити да се распише у што краћем року јавни конкурс и да се гаранције зајма напред определе.

У Београду, 4. марта 1881. Известилац одборске мањине за техничку страну уговора железничког, Никола П. Пашић. Одборници: Сима Несторовић, Павле Ј. Вуковић, М. Валтровић, А. Стојковић, К. Месаровић.

Други извештај завршује:

Узев дакле у обзир:

1. Да сам зајам не покрива све оно што морамо платити, и да смо доведени код наших грдних новчаних жртава у неприлику, довијати се, како ћемо наше обвезе које смо на себе према 2 чл. примили извршити.

2. Да курс $71\,^4/_{10}$ који се у истини на $70^{6051}/_{10000}$ смањује не оцењује оне истинске и велике залоге, које ми за остварење тог зајма дајемо.

3. Да чланком 4-тим више плаћамо но што смо

дужни и да са стварањем резерве правимо себи још већу финансијску невољу.

4. Да члан 5-ти може нам и оне проблематичне добити, које смо у анализи 1 и 14-тог члана извели, сасвим уништити.

5. Да чланом 8-ом примљена обавеза котирања, може нам не само економно шкодити но и у политичну зависност нас довести.

6. Да 11-ти члан сасвим противуречи 10-том, да услед тога врло је могућан судски заплет.

7. Да чланом 17-тим можемо бити знатно оштећени.

8. Да неодредбом контроле за коштање возног материја и намештаја нама могу знатни неоправдани издатци предстојати и

9. Да одређена добит од 2% од нечистог дохотка није нигде практикована.

Част има потписата одборска мањина народној скупштини предложити:

Да конвенцију од 22. јануара 1881 закључену између гг. министра финансије и грађевина с једне и г. Бонту-а и г. виконта д' Аркура као заступника „друштва генералне уније" с друге стране, — односно дела 1-вог тог уговора изволи одбацити.

У Београду 28. фебруара 1881. Известилац одборске мањине, Коста Месаровић. Чланови: Никола П. Пашић, Сима Несторовић, М. Валтровић, Павле Ј. Вуковић, А. Стојковић.

Претрес уговора о жељезници

у народној скупштини.

Други дан.

У Београду, 7. марта.

На 46. састанку наставио се претрес уговора жељезничког између владе српске и представника паришке „генералне уније" г. Бонтуа.

Први узе реч други известилац мањине г. Коста Месаревић, који је одма констатовао једну значајну неправилност, да је у одбору другојаче прочитан поднешени „закључни протокол" од онога, који је сада наштампан. О томе сведочи и само владино „Видело". Министар финансије, да би оправдао хитњу, са којом се влада послужила, да се што пре дефинитивно закључи овај уговор, наводи несталност политичке ситуације у Европи. Министар као триумфирајући пита, да ли ја незнам, како су берзе на један мах пале услед неочекиване смрти руског цара. Данас му одговара, да је берза била застрана за кратко време од два сата, док се недобише поуздане вести, да је мир и поредак сасвим очуван и ниуколико непоремећен. Шта више у колико су кредитне акције, као најпоузданије берзанско мерило, пале, у толико су одма за тим скочиле, а валута поздравила је сталност ситуације са 2 крајцаре вишка. Строго узевши, берза рачуна само са данашњошћу. Питање како ће стојати берза са грчким ратом, не може се унапред одговорити. Говорник није стручан у дипломатским комбинацијама, али ипак ако није кумовао, а он је бар гледао како се кумује. Вели се, да је у нашем интересу, кад већ предајемо страном друштву, оно ваља да је то друштво представник неутралне народности (државе). За ово друштво, вели се, да је француско. И Турска је мислила, кад је хтела да гради жељезнице, да се руководи тим назорима, па зато је уступила грађење барону Хиршу, као Белгијанцу. Па шта је изашло из тога? Хирш пропавши са грађењем отоманских жељезница, реорганише своје друштво, као друштво за експлоатацију и пренесе своје седиште у Беч, имајући у својој средини многе од великог уплива великодостојнике аустријске. И ми видесмо на берлинском конгресу, како је аустријска дипломација учинила све могуће за очување интереса садањих и будућих Хиршоваца, јер је била сигурна да ће с њим осигурати аустријски уплив у Турској. Ко још не би хтео веровати о аустријској жудњи за надвладом на Балкану, тога најбоље може уверити окупација Босне и Херцеговине, којом се најбоље мнифестира историјска тежња германског племена, израженог у знаменитим речима „Drang nach Osten". Министар бранећи предлоге Бонтуа, наведе у прилог, како он смера да њом осигура везу, са одкупљивањем линије Солун-Митровица. Кад је очевидно, да са окупацијом Аустрија смера на исток, а Бонту имајући интереса да служи Аустрији, која би желила за сад бар материјално да оствари своје тежње на истоку, — хоћемо и ми помоћи? (Са свију страна громко: „не", „нећемо никад"!) У осталом, ово није ништа ново, таких случајева било је и до сад. Наводи само свима познати пример, како је француски ум и капитал тражио пут у источну Индију са прокопом сујецког канала, и с тим довео у опасност енглеске интересе у Индији. Енглеска испочетка смејаше се томе, али увидећи доцније озбиљност и извршење предузећа, наједанпут поднесе грдне материјалне жртве, те откупи већину суецких акција и тако постаде de facto господаром Суеца, и ако је он остао номинално у рукама Француза. Ми се тога назад небојимо, јер неградимо жељезницу на акције; али се може лако догодити, да Аустрија покупи наше државне обвезнице, и једног лепог дана, ако немогнемо испунити све обвезе, може нам доћи на врат аустријска егзекуција („тако је", „врло добро").

Министар просвете Стојан Новаковић узе разлагати како је веза са Солуном била предмет дебате у лањској крагујевачкој скупштини. Она је била предмет дуге и очајне борбе Сваки је приз навао да услов опстанка наше жељезнице лежи у вези са Солуном. Она је свакако важна у погледу на Аустрију, али у томе се не манифестира апсолутна зависност од Аустрије. На против зависност је у садањем стању, јер не имајући другога додирн са осталим светом упућени смо једино на Аустрију. И с овим се та бојазан ублажава, јер онда биће и другог излала осим Аустрије. Не може се никако одобрити, баш са тога гледишта, да останемо овако у посредној вези са самом Аустријом. Излазци ови јесу од најважнијег и најзамашнијег значаја. И ти су узроци једино принудили владу да што пре склопи овај уговор. Време иде напред, оно нечека нас. Србија може врло лако, усред нашег спора око оваквих ситница, да буде обиђена. Већ се ради на остварењу жељезничке везе преко Бугарске и Румуније са мађарском, и у њеном остварењу лежи један од виталних интереса Бугарске. Ко се боји уплива од Аустрије, ваља да доведе у свезу вардарску долину са окупацијом Босне. Већ се гради линија до Сарајева. Па ће се скоро продужити и до Митровице. Аустрији дакле не смета ништа да овим путем оствари везу своју са Солуном. Ми морамо се журити да отклонимо опасност с истока и запада, па да се не изолирамо градећи пут који неће бити светски но који би само нама на терет падао.

Министар иностр. дела и заст. министра финансије Чеда Мијатовић рече, да после оваке поетичне речи свог колеге, жали што се мора да врати у финансијску прозу, заустављајући се на говор Месаровића, из ког се може извести како је добро убијство царева, кад услед тога курсови скачу (са свију страна завикаше: „није то казао". Жагор). Међутим, с тим није оборгнута бојазан, да је данашње политично стање тако ровито, да нико не може јамчити за будућност. А нарочито за нашу земљу, која је толико претрпила, није лако да потражи кредита на свакој европској пијаци. Г. известилац говорио је о Хиршу, да би са његовом манипулацијом бацио сенку и на ово друштво. Кад би хиршова кумпанија била идентична са овим друштвом, и сам би казао да није достојно препоруке. Но то не стоји. Осим тога, сасвим су два разна начина, са којим се гради наша жељезница, од онога у Турској. Зато смо вољни поднети све жртве, јер с овим биће жељезница својина нашег народа (Гласови: „није", „неће". Жагор). Хоће па се каже како је ово француско друштво под упливом Аустрије, но за то нико не наводи позитивних доказа, и кад би то било извесно, тешко да би и сам потписао ову конвенцију. На против томе сумњичењу, он (министар) поднео је жељезничком одбору званичне документе, из којих се види да је ово збиља патриотско француско друштво, и то документе од људи који припадају првим редовима, најплеменитијим француским круговима. Има обавешћења и од нашег посланика у Паризу, да се франц. влада особито радује нашем избору. И овдашње франц. посланство ово потврђује и уверава о његовом (Бонтуовом) значају на новчаним свецким пијацама. Но рецимо да сам ја у обмани. Али као министар иностраних дела, не може допустити мисао, да би једна суседна држава, као што је Аустрија, могла имати интереса за ваше упропашћење. (!!) Но пошто је по удесу, и заступник министра финансије, то нека би и узео да хоће да нас упропасти. Па како ви сви говорите, да ако не добијемо свезе са Солуном, да ћемо се упропастити материјално, и сам би то признао. И баш у том случају, ако је ово друштво аустријско, не би ни помислило да ради на вези са Солуном, док он (министар) има тврдог уверења и доказа, да оно ради на томе од дужег времена и што најживље може. Једно друго друштво, које нам је такође учинило понуду, резервисало се, да је тек онда можемо сматрати за озбиљну, ако би то друштво добило везу са Пештом. Ја сам захтевао од Бонтуа, да нам изјави, како се он мисли понашати спрам те мађарске линије. По он је изјавио најсвечаније како је будућност и развитак балканских земаља везана за Београд и да само Београд ваља да буде излазна тачка на балканско полуострово, а никако Пешта, као и то, да сматра као Француз за ствар части служити и припомоћи само развитку и интересима балканских народа.

Известилац мањине К. Месаревић у доказ, да Бонту није чист од аустријског уплива наводи како је после злогласног „краха" на бечкој берзи 1873. бечко царевинско веће донело закључак да се ни једна гећа банка не може основати, без претходног сагласија самог рајхсрата. И Бонту који у Бечу живи од 22 године на овамо, основа на особити начин Laenderbank-у и то без знања царевинског већа. Међу оснивачима те банке налазе се људи који доминирају садањом политичком ситуацијом у Аустрији и за њеног гувернера постављен је persona grata аустријског двора пољски кнез Сапијеха. Осим тога исти Бонту основао је и познато пештанско осигуравајуће друштво „Фонсијере" које се у кратком времену распрострe у све крајеве аустро-угарске пак и код нас. Најзад она се, да ће се и у Нешти основати друга Laenderbank-а. Осим свега овог позитивно је, да мађарска неће решавати о уступању грађења жељезничке линије Пешта-Земун, док се не види како ће Србија решити то питање.

Председник опомиње, да би било умесно да говорници приберу све што имају да кажу, па наједанпут да износе све разлоге и противразлоге.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

У Београду 10. (22.) марта. Јуче је равно недеља дана, како се у скупштини бије говорничка битка о уговору, што га је наша влада закључила са Бонтуом. Жестока је то битка, што се бије. Говорници, што доказују, како је штетан тај уговор по Србију и са финансијко-економног и са политичног гледишта, говоре који један, који два, који и три сата. И то не говоре се празне речи, већ то се докази на доказе нижу. Па ко су ти беседници, што сваког слушаоца својом речитошћу задивљују? Сељаци наши у гуњцу, од којих су неки читати научили сад као одрасли људи, и свештеници наши, који су овде код нас гимназију и богословију свршили. Сељаци Тајсић и Катић и свештеници Марко Петровић и Милан Ђурић слушали би се са највећом пажњом у сабору ма ког образованог народа. Те бистрине духа, те досетљивости, тога пашћења, те мирноће спојене са ватреном живости, те бујне снаге говора — човек да стане па да се крсти од чуда! Гледајући говорничку борбу ових синова поносите Шумадије, помислио сам у себи: Сад тек могу себи представити, какви су оно морали јунаци бити, што су у првом и другом устанку за слободу војевали; сад ми је са свим јасно, како је смела и вазда готова Шумадија у сред Метерниховске Европе слободу себи извојевала.

Јуришање на уговор са Вонтуом достигло је јуче после подне свој врхак, и то говором, Светомира Николајевића. Светомир је, као што јамачно знате, професор опште литературе на нашој великој школи, и седи у скупштини као владин посланик. Ма да је он владин посланик, он је ипак говорио против уговора, што га је влада учинила са Бонтуом. И то како је говорио? То најбоље сведоче оне суве, што су низ образ потекле и многим скупштинарима и многим слушаоцима из публике. Пошто је карактерисао рад наших разних влада, особито од 1858. год. па до данас, пређе на побијање мишљења оних, који су за уговор. Цео сат је говорио. У реч му се много упадало од стране већине. Из говора његовог да вам напоменем овако на брзу руку макар ово неколико речи: „Влада наша учинивши овај уговор с Бонтуом сишла је са земљишта народних тежња, бацила се у наручја суседној царевини. Услед тога ће између владе и народа да се начини грдна провалија, влада и народ биће са свим противни поли." Пре него што ће говор свој да заврши, рекао је ове речи: „Ако ми, браћо, усвојимо овај уговор, ми онда издајемо интересе своје отаџбине и свију балканских народа." На ове речи дигну скупштинари из већине таку грају, каква још није забележена у летописима наше скупштине. Стану викати „Зар ми издајници?" „Под суд с њиме!" „На поље с њиме!" и т. д. Владин посланик саветник Магавиновић, који бливу Светомира седи, људескара, нема крупнијег у скупштини, скочио на ноге лагане, дигао стиснуту песницу и прети Светомиру; а Магавиновићу довикује Ранко: „Седи, бруко!" На галерији, у ходницима скупштинске куће, у авлији и на сокаку такође вашар. Виче се из свију грла „живио Светомир", и „живила оповиција", жандари се са публиком прегоне, за гдекојим викачима јуре жандари на коњи. На једно двадесет минута после говора Светомирова поврати се мир, узме реч министар финансије и изјави, да је Светомиров говор најбољи доказ, да је већ време, да се ствар преломи. Скупштина на то пристане.

Данас 10. марта око подне решила је скупштина са 97 против 57 гласова, да се прими владин уговор са Бонтуом. Петорица уздржали су се од гласања, а 11 било их је на одсуству. Међу овом једанајсторицом је и познати поп Крупежевић. Овај је с тога отишао са скупштине, што је добио вест, да му је неко од бирача његових кућу и шталу запалио за то, што је оставио радикалну странку па прешао „напредњацима."

Еле непријатељи српски на све стране могу ликовати јер је и скупштина народна примила конту, коју је Србији направио Бонту.

Туцаковићева оставка.

У прошлом броју саопштили смо, да су историца посланика српске скупштине положили своје мандате пошто је иста скупштина усвојила уговор Бонтуов. Међу овим посланицима био је и г. Туцаковић; његова оставка гласи:

„Овај предлог уговора, што га је влада са г. Бонту начинила и народној скупштини на одобрење поднела, веома је тежак и за нашу земљу у сваком погледу штетан, тако, да ја не могу по моме убеђењу и мојој савести учествовати у решавању овога питања, тим мање, што при спремању овог уговора нису испуњени прописи земаљског закона о грађевинама.

„Ја никад не бих пристао да решавам ма какав, а још мање овакав железнички уговор, без трговачког уговора са Аустроугарском, и без осигуране свезе наше железнице са Турском и Бугарском.

Према свему овоме, ја сматрам за моју патриотску дужност, да поднесем оставку на моје посланичко звање, молећи скупштину, да ту моју оставку прими и уважи.

У Београду 9. марта 1881. **Тодор Туцаковић**
народ. посланик.

Нови Сад 12. марта. Седнице саб. одбора, за које је јављено, да су одложене до петка, до повратка депутацијони чланова из Будим-Пеште, и пак су од уторника предузете, као у сљед тога, што је сутра дан придошао за седнице довољан број чланова. Присутни су Васа Ђурђовић, Каменко Јовановић, пароси: Светозар Поповић и Стојшић. У овом случају, где су одсутни били народним послом препречени чланови, који су обично учествовали у седницама, и који су у стварима посвећенији, нису се морали призивати на брзу руку други чланови, него се могао причекати петак, за који као што чујемо, стижу чланови депутације, осим владике Стојковића.

— У данашњем броју листа саобштавамо позив на предплату на политични двапут на дан издазећи лист под насловом: „Трибина". Овај на немачком језику излазећи лист заступаће и славенске интересе. И с те стране обраћамо пажњу српске публике на тај лист.

— Обраћамо пажњу српске публике на недељни лист, што ће га млади и на пољу књижевности, а нарочито поезије, већ познати и припознати Србин Манојло Ђорђевић-Призренац под насловом: „Независност" од Цвети у Београду издавати. Програм му је саобштен у 35. броју овог листа. Предусретамо га са жељом успеха код публике српске с оне и с ове стране.

НОВИЈЕ.

Из Петрограда имају ове новије вести:

— Петроградски листови јављају, да су потоњих дана многа лица позатварана. Код једног од отих нађоше многи новац, око 700.000 рубаља, у два сандука. У очи 9. о. м. затворише на неком јавноме месту једну особу, у које нађоше нож, отрова и 20.000 руб. новца. — „Херод" јавља, да су пронађена два нова стоваришта динамита.

— „Н. б. Тгблт" дознаје, да ће парница против цареубилаца почети, како тело Александра II. буде сахрањено.

— „Н. сл. Преса" јавља по чувењу, да је Лорис-Меликов цара наустице молио, да га отпусти, и после на писмено своју молбу поновио, али цар му није услишао молбу. — Ђенералутанат, Павле Шувалов, брат бившег посланика, постављен је гарди за заповедника, а пуковник Баранов за начеоника петроградске полиције на место Федорова.

— Московско варошко веће закључило 9. о. м да покојном цару споменик на Кремљу подигне.

— Ово дана поћи ће на пут и однети царева својеручна писма страним владарима кнез Суваров у Берлин, кнез Воронцов у Лондон, гроф Шувалов у Беч и Рим.

— „Ђеник Пољски" јавља, како је коначно одлучено, да депутација пољског пемства са грофовима Замојским и Островским на челу оде у Петроград цару на погреб. Друга депутација под предвођењем маркива Вјелопољског ићи ће новом цару на крунисање.

— Угарски сабор усвојио је 9. о. м. законски предлог о решавању спорова по православним општинама ради црквених и закладних добара.

— Бечка „Преса" јавља, да је босански земаљски заповедник, војвода Виртембершки, подигнут са свога места, а место њега да је фмл. Дален постављен за земаљског заповедника у Босни. Војвода Виртембершки иде у Лавов за заповедника.

— Бечка полиција позвала је к себи 9. о. м. све бечке гостионичаре, те им строго наложила, да од сад морају од сваког странца искати, нека својеручно испуни лист за странце. Речено им је, да су они лично одговорни за извршбу тих наредаба. По Бечу се говори, како је паришка полиција бечкој пријавила, да су великим лицима у Бечу послане кутије са штофовима, што експлодишу. Даље се говори, да су 8. о. м. таке кутије предане химичарима, да их испитају.

— Из Цариграда јављају, да су преговори ради грчког питања довршени. У седници јевропских заступника и турских пуномоћника, што је била 8. о. м. код гр. Хацфелда, остадоше Турци при својим концесијама. Понудише у Тесалији Трихту (?) и Ларису, а за остали део те области градиће Пунту с облашћу на артанском заливу и Кандију. Јевропски заступници саслушаше турске понуде, те их својим владама пријавише.

— Француски кабинет држао је 9. о. м. седницу, али није ништа закључио. Министри конферисаше истог вечера код Ферија. Коначну одлуку требао је сутра дан под гревијевим председништвом донети.

— У француској комори, одговарајући на дотичну интерпелацију, потврдио је министар финансија, да је милијарадски зајам попуњен, те рече, да исти није ни ратни, ни изборни зајам, него предвиђен и удешен зајам мира и рада. Комора узе министров одговор с одобравањем на знање.

Разне белешке.

(Стеван Ђорђевић,) изучени правник, умрло је 25. фебруара у Ср. Карловци у кући старог родитеља свог. Док је школе учио, патио се јадник свакојако, борио се с многим тешкоћама, а у последње време и са љутом болешћу. Био је један од најбољих ђака; добио је и државну стипендију. Кад је свршио школе и науке, мораде у Босну као војник. И тамо је јунак био, ал јадник поруши здравље, и једва се некако опорави. Дође натраг и био је званичником у Земуну и Ср. Карловци, ал не за дуго — подлегао је болешици и клонуо — њега више нема. Млађани се живот угаси, зла му коб била; кад је стари отац мислио да ће му са сином сијнути лепши дани, онда су му најцрњи осванули, наду су му у гроб закопали. На пратњу му се слегао силан свет — неколико речи рекао је професор Марковић, он је говорио о цвету и — човеку, што је увенуо. Вечна ти памет и честита успомена, брате Стево, нек је мира твом пепелу! **

Поштованој публици српској.

Као што је у овом листу већ јављено, „српска народна задружна штампарија“ у Новом Саду прешла је у моје руке.

Како је ствар разрешења друштва и преноса задружне штампарије на мене прешла и преко дотичне власти, то излазећи сад пред поштовану српску публику са препоруком своје штампарије, налазим се побуђеним, препоруку ту са неколико речи пропратити.

Познато ће бити и другима, а знано је нарочито родољубивим оснивачима „српске народне задружне штампарије“, да је намера и цел оснивања те штампарије пре десетак година поглавито та била, да органу српске народне странке морални наслон, по потреби и материјална подпора буде, а с временом, кад се утврди, и рашири, да се власништво листа за стално осигурање листа њом обдари.

И народна задружна штампарија заиста је више година спрам „Заставе“ стајала у односу накладе с јамчењем за извесно стање њено. Публика „Заставе“ одзивала се пак за то време листу тако, да се осим једне године, кад је четврто издавање листа у недељи покушано, није показала потреба употребе јамства.

У последње доба народна задружна штампарија почела је долазити у тако стање, да се видило, да је испуњење прве намере при оснивању исте штампарије постало немогуће, него да народна штампарија због обвеза, које су јој нарочито услед нагомилане неуплативе вересије нарасле, мора доћи до продаје, коју је управни одбор, уз пристанак главне скупштине изволио пре свега мени као највећем деоничару понудити, из разлога, које је одбор члановима задруге по свршеној ствари саобштио.

Услови су били за моју снагу теретни, и с тога сам дуже премишљао, да ли да се упустим у прекуп штампарије. На последку, осећајући се судбином скучен на једини извор заслуге од листа, и расудив, да би ми штампарија колико за други извор привреде, толико још више за осигурање првог извора заслуге послужити могла, решим се, да је на се примим, и то особито с погледом на ону подпору, које ме је један знатан део поштовани деоничара удостојио, уступив ми велики део своји деоница.

Ја дакле уз захвалу пређашњој поштованој задрузи и поштованом управном одбору на пређашњем накладничком труду и доброј намери, сад, по разрешењу задруге, изјављујем пред народом топлу захвалу моју оним родољубивим учесницима друштва, који су ми пре или после предаје штампарије изволели уступити своје деонице, јер се и у овој мери намењене подпоре огледа величина добре воље њине.

Сад пак поштованим сународницима, и у обште публици српској, која је и мене и „Заставу“ толико година поверења, и како моралне, тако и материјалне подпоре удостојавали, препоручујем и српску на мене прешлу штампарију.

Како је, бар за сад, мој јавни делокруг ограничен, то ћу се потрудити, да и на ограниченом пољу пресе и штампе народној ствари с пређашњом вољом и по снази своју послужим пером јавном животу народном, а штампом ма и посредно књижевности.

Овом приликом јављам поштованој публици, која буде имала потребе штампе, нарочито нашим црквено-школским властима и обштинама, друштвима, заводима, књижевницима, књижарима, накладницима и разним привредницима, да се у послу са штампаријом изволе обратити или на адресу упротоколисане фирме: „Српској штампарији дра Свет. Милетића“, или ако по именце, а оно на адресу: г. Васе Милутиновића, администратора штампарије и водиоца прокуре за штампарију.

У **Новоме Саду** 12. марта 1881.

Др. Свет. Милетић,
као властник „српске штампарије“.

Г. Ђорђе Петровић, кандидат целокупне медицине из Прага, послао је за наш лист опширну изјаву, но ми је, због одмереног нам простора, не можемо у целини донети. Г. Петровић „савесно изјављује, да он апсолутно никад ништа није писао, нити дописивао ни у познати новосадски лист, ни у покојни тамишварски „Гласник;“ да никако с његовим ни одобрењем, ни знањем није било, ако се икад ишта у поменутим листовима налазило, што се његове личности тицало.“

ПРИПОСЛАНО.*)

У броју 12-ом „Српскога Народа“ о. г. изашао је у подлистку под насловом „Жалосна истина,“ датират у Тамишвару о новом лету, допис, у ком су нека три завереника, као што се сами тамо називају, на личну грађанску част и свештени чин мој тако рећи разбојнички напали, обасув ме сваковрсним гадним потворама и клеветама, о каквим ја за целог живота мог ни сањао нисам.

Ове моралне убице части и поштења људског позивам овим јавно, да најдаље за 10 дана по увршћењу овога све нанешене ми потворе и клевете, од речи до речи, са фактима потврде, јер ћу их у противном случају сматрати за просте клеветнике.

Уједно нека је том дерноме тријумвирату на знање, да сам под једним и судске кораке учинио, где ћемо се огледати и питати за поштење.

У Тамишвару 1. марта 1881.

Ђура Јеврић,
катедрални ђакон.

*) Уз обичну примедбу, да уредништво за садржај под „приспосланим“ не одговара, примећујемо и то, да како иначе не примамо ни „приспослано“ на неке адресе, изузетно горњем „приспосланом“ дајемо места. У.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Позив на претплату.

„Трибина“ (Tribüne)

први аутономистички, славенофилски и политички журнал у Бечу.

Излази двапут на дан.

После великих напора и обнављаних покушаја, испало је најзад за руком, да се оснује у Бечу велики политички журнал, који двапут дневно излази, а заступајући аутономистичке тежње, радиће у опсегу аустријског државног већа на остварењу политичке и национјалне једнакости свију народности, а опираће се сваком национјалном силеџијству. Досадање држање листа доказује јасно, колико вреди концентрисано публицистичко заступање; и сад је једино до тога стало, да партије, које теже за самоуправом, а наиме да сви славенски кругови у опште, ово заједничке интересе тако важно подузеће, материјално и морално потпомажу, како би распростирући овај лист створили заједницу за постигнуће национјалне слободе и права свију народности.

С тога позивамо аутономистичке и славенске кругове, да ово подузеће потпомажу и да живо растуривање „Трибине“ сматрају као ствар заједничких интереса. Ми смо за претплату овога листа, који двапут дневно излази, ставили веома повољне услове, тако да се услед тих услова лист и у најшире кругове може да одомаћи.

Претплата стаје за Аустро-Угарску (јутарњи и вечерњи лист) месечно фор. 1.60, на четврт године фор. 4.50, на пола године фор. 9.— (Са пошиљком двапут на дан 40 н. месечно скупље.) Поједини бројеви јутарњег листа 3 новч., вечерњи лист 2 новч.

Беч, 7. (19.) марта.

Наклада „Tribüne“
Domgasse 9.

СРПСКА ЗОРА.

У III. свесци, која је већ ушла у штампу, изићи ће велики и лепо израђен лик руског цара

АЛЕКСАНДРА III.

Сви бројеви од почетка године могу се још добити. Претплату примају све српске књижаре и

Администрација „Српске Зоре“
Wien, VII. Burggasse, 24.

Сад баш из штампе изађе:

ЈЕДАН ОД НАЈЗАНИМЉИВИЈИХ ЕНГЛЕСКИХ РОМАНА
(у преводу српском)

КРВАВИ КРСТ

и у подписаној књижари добити се може. Величина је књиге 16 табака на обичној осмини, а **цена 75 новчића.**

Вредност романа овог са необичне му дражи и занимљивости препоручује се најбоље тим, што ево изађе сад по трећи пут у српском преводу, јер се са свих страна тражи и наручује.

Преведено је досада готово на све европске језике и прештампавано по десет и двадесет пута.

Нови Сад, месеца марта 1881.

Српски књижари и књигоиздавци
Браћа М. Поповићи.

Изишао је из штампе

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**
Књига 125.
1881. свеска прва. (8° Стр. 146.)

Преглед садржаја: I. Грчка и српска књижевност, од проф Васе Вујића. — II Један листак из културне повести наше, од Дра Милана Јовановића. III. На трећем колену. Приповетка из српског живота, Од Стевана В. Поповића. — IV. Природне снаге раде узајмице. По немачком израдио Андрија М. Матић — V. Два прилога из године 1727. за повесницу нашега народа. (Свршетак.) — VI. Књижевност: Летње вечери. Приче из народног живота у Србији. од М. Ђ. Милићевића. Оцена Дра Милана Савића, — Зоологија за учитељске и више девојачке школе, израдио Владан Арсенијевић. Оцена Мите Петровића.

Цена је овој свесци „Летописа“ 70 новч. а. вр., а може се добити у Новоме Саду: у књижари Браће М. Поповића, у књижари Луке Јоцића и друга, у књижари А. Хергера и у благајници „Матице српске“; — у Панчеву: у књижари Браће Јовановића као главног комисионара матичиних књига

Часници ц. кр. 61. пешачке пуковније
приређују у суботу 2-ог априла ове године у дворани царице Јелисавете

ДОБРОТВОРНИ КОНЦЕРАТ

у корист подизања војничког „Курхауза“ у Мариенбаду и војничке задруге за исту цел у Франценсбаду, на коју се овим веома уљудно позива.

По свршетку концерта, на жељу моћи ће се и играти.

Почетак у ½8 сахата у вече.

Улазница 80 нов.

Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

ПОЗИВ.

У суботу 14. (26.) марта т. г. приређује потписани одбор у просторијама срп. нов. читаонице забаву с предавањем, певањем и томболом, на коју се овим пошт. чланови читаонички и њихови гости позивају

Предаваће г. Ст. В. Поповић.

Ствари ће се изигравати на правој томболи. Поједине табле вреде 35 нов., 3 табле 1 фор. а. вр.

На забави свираће свирачки збор из Шапца.

ОДБОР
српске нов. читаонице.

†

НИКОЛА ЈОВАНОВИЋ

ц. к. местни капетан у миру

преминуо је 2. фебруара после дугог и претешког боловања у својој 47 години живота, оставивши за собом неутешену супругу, једнца сина, оца, стрица, и остале сроднике.

Ову тужну вест јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима покојниковим.

Уједно јављамо, да ћемо у овдашњој војничкој копели у суботу 14. (26.) марта у 10 сати пре подне држати 6-онедељни парастос покојнику.

У Петроварадину 12. марта 1881.

Александар Јовановић, отац и стриц. Бранко Јовановић, стриц, и остали сродници. Ана Јовановић рођ. Веселиновић, као супруга. Александар Јовановић, син.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

У СИСКУ 7. марта 1881. (Пословни весник Шпуша и друга.) У житном послу на нашој пијаци немамо никакови особити промена, и ми бележимо данас цене како следи:

Шенци потиској 76 ф. 12.20, сремској ф. 10.—, хрватској ф. 9.20—50, босанској по каквоћи од ф. 8.50 до ф. 9.20.

Ражи ф. 8.70—8.75.

Кукуруз босански долази сада све у бољој каквоћи на пијацу, и пошто је с једне стране кроз велику воду пловидба босанским лађама неколико дана онемогућена била, ми даклем без привоза остасмо, с друге стране пак повише налога на кукурузу било, то су цене сада повишене на ф. 7.75 за решетану, ф. 5.65—70 за нерешетану врсту, које се цене тешко одржале беху.

Зоб сремска ф. 6.20, босанска бела решетана ф. 6.20 обична решетана ф. 6, 5, 15, нерешетана ф. 5.80—90.

Продато је у последњи 14 дана 3500 метерценти шенице, 700 метерценти кукуруза и 6000 метерценти зоби.

Пасуљ бели ф. 9. - ф. 9,20, слабији ф. 8.— ф 7.50.

Време зимно. — Вода за бродарење добра.

Курс бечке берзе 12. (24.) марта

Сребро — — — — — — — — — — —	—.—
Ц. кр. дукати — — — — — — — — —	5.51
Наполеондори — — — — — — — — —	9.27
Немачке марке — — — — — — — — —	57.15

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено мјесто учитеља овдашње православне српске конфесионалне школе овим се расписује натјечај

Плата је 400 фор., врло лјеп и удобан стан са две собе, шпархердом, шпајзом, подрумом, шталом и две баште, огрев за учитеља и школу. Од сваког спровода и парастоса коме позван буде добива 1 фор.

У дужност учитеља спада пјеније обављати и дјецу у том обучавати.

Потражиоци нека своје добро инструиране молбенице са сведоџбама до конца марта о. г. подписаноме одбору поднесу.

Црквено школски одбор парохије у Беловару дне 27. фебруара 1881. 3—3

БРАВАРСКА РАДИЈОНИЦА ФРАЊЕ ЛАПАДАТОВИЋА

(пређе ФРАЊЕ ШЕФЕРА)
у Новом Саду, у дунавској улици
(у **кући Нешковића.**)

Част ми је најучтивије јавити овим П. Т. сваком, да сам ја потписани, примио покојнога **Фрање Шефера**

браварску радњу и радионицу

за грађевине и машине и остале сваковрсне работе браварске

и молим дакле поштовану господу муштерије, пријатеље и знанце, да ми исто поверење поклоне, којим су мога поштованог предходника одликовали; ја ћу се пак непрестано трудити, да се у сваком обзиру удостојим тога поверења.

☛ У истој радијоници потребујем и једног шегрта, који може одмах примљен бити.

У Новом Саду, 2. (14.) марта 1881.

С велепоштовањем
Фрања Лападатовић,
занатлија бравар
(у дунавској улици у кући Нешковића.)

2—3

ОБЈАВА.

3. (15.) марта 1881. отворен је **овде ново подигнут**

ФИЛИЈАЛ АУСТРО-УГАРСКЕ БАНКЕ

у просторијама **I. спрата куће** број 264. на главном тргу у осечкој Горњој вароши.

Исти ће колико му средства допуштају **ескомптирати** банковне менице, ефекте и разне купоне, даље **награђивати** за то добре вредносне папире, за тим издавати и откупљивати **банковне упутнице** међу Осеком и другим банковним местима, примати добре менице, платежне у Осеку или на другим банковним местима, разне купоне и ефекте за **комисијско инкасовање**, као год и **мењати** банкноте за банкноте и до даље објаве продавати **сребрни новац** за банкноте al pari. Филијал је опуномоћен, да дивиденадске, односно каматне купоне акција, односно заложних папира Аустро-угарске банке, којима је (купонима) рок истекао, али и пак није преко једне године застарео, као год и купоне од свију вредносних папира, који се код Аустро-угарске банке у награду припуштају, — исплаћује и да прима налоге за комисијско куповање и продавање ефеката и новца.

Ближа извешћа даје писарница потписаног банковног завода.

Осек, 26. фебруара (10. марта) 1881.

АУСТРО-УГАРСКА БАНКА
ОСЕЧКИ ФИЛИЈАЛ.

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.